[S213]
ASM'LERE BAŞVURAN 18-45 YAŞ ARASI KADINLARIN HPV VE AŞISINA DAİR BİLGİ, TUTUM, İNANÇ VE DAVRANIŞLARI

***Özge Tonbuloğlu Altıner*, Volkan Medeni, Fatma Nur Baran Aksakal**
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

Giriş-Amaç

Human Papillomavirus (HPV) enfeksiyonu, kadınlarda en sık görülen ve mortalitesi en yüksek kanserlerden olan serviks kanserinin başlıca nedenidir. HPV ile ilişkili hastalıkların ve kanserlerin önlenmesinde aşı önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemizde ruhsatlı olan HPV aşıları henüz Genişletilmiş Ulusal Bağışıklama Programı'nda yer almamaktadır. Birçok faktöre bağlı olarak toplumdaki HPV aşısı yaptırma sıklıkları istenilen düzeyde değildir. Ülkemizde HPV aşılaması kapsamının genişletilmesine yönelik yaklaşımların geliştirilebilmesi için bireylerin HPV ve aşılarına yönelik bilgi, tutum, inanç ve davranışlarının incelenmesi önemlidir. Bu çalışmada Ankara'da bazı aile sağlığı merkezlerine başvuran 18-45 yaş arası kadınların Human Papillomavirüs ve aşılarına yönelik bilgi, tutum, inanç ve davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç-Yöntem

Araştırma kesitsel tiptedir. Çalışmanın örneklem sayısı EpiInfo bilgisayar programı ile hesaplanmıştır. Sincan, Etimesgut, Yenimahalle ve Gölbaşı ilçelerinde 17- 24 Temmuz 2024 tarihleri arasında Aile Sağlığı Merkezlerine başvuran 18-45 yaş arası kadın birey sayısı evren kabul edilmiştir. Çalışma evreni bilinmediğinden dolayı evreni bilinmeyen örnekleme hesabı kullanılmıştır. %95 güven aralığında, %3 hata payı, 1.0 tasarım etkisi ve %50 bilinmeyen sıklık ile hesaplanan örneklem sayısı 1066'dır. Gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılmayı kabul eden, Türkçe okuma yazma bilen, 18- 45 yaşları arasındaki kadınlar çalışmaya alınmıştır. Veri toplama formunda sosyodemografik özelliklere, kanser öyküsü varlığına, HPV ve aşılarından haberdar olma durumuna yönelik sorular, HPV ve aşıları ile ilgili bilgi soruları, "Human Papilloma Virüsü ve Aşısına Yönelik Sağlık İnanç Modeli Ölçeği (HPVA-SİMÖ)" soruları ile HPV aşılarına yönelik tutum ve davranış soruları bulunmaktadır. HPVA-SİMÖ 2012'de Kim tarafından geliştirilmiştir. 2016 yılında Güvenç ve arkadaşları tarafından Türkçe' ye uyarlanmıştır. HPVA-SİMÖ; yarar algısı (3 madde), duyarlılık algısı (2 madde), ciddiyet algısı (4 madde) ve engel algısı (5 madde) olarak 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Her alt bölümün puan ortalaması 1-4 puan arasında yer almaktadır. Katılımcının yarar algısı puanının yüksek olması HPV aşısının yararlı olduğunu düşündüğünü, duyarlılık algısı puanının yüksek olması bu konudaki duyarlılığının anlamlı olduğunu, ciddiyet algısı puanının yüksek olması HPV enfeksiyonun ciddi bir sorun olduğunu düşündüğünü, engel algısı puanının yüksek olması ise aşılamaya karşı engelleri fazla olarak düşündüğünü göstermektedir. Araştırmanın bağımlı değişkenleri; serviks kanserinin önlenebilir olduğunu düşünme durumu, HPV'yi duyma durumu, HPV aşısını duyma durumu, HPV aşısını yaptırma veya ileride yaptırmayı düşünme durumu, çocuğuna HPV aşısı yaptırmayı isteme durumu ve "Human Papilloma Virüsü ve Aşısına Yönelik Sağlık İnanç Modeli Ölçeği" alt boyut puanlarıdır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu ve ilgili özellikler, çalışma durumu, öğrenim durumu, gelir durumu, kronik hastalığa sahip olma durumu, kanser öyküsü varlığı ile ilgili özellikler ve HPV aşılarına yönelik tutum ile ilgili özelliklerdir. Çalışmanın verileri SPSS 23.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Ki-kare testleri, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Çalışmada istatistiksel anlamlılık değeri $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından etik açıdan onaylanmıştır.

Bulgular

Çalışma, dâhil edilme kriterlerine uygun olan toplam 1084 katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 33,6± 7,7'dir ve %71,0'ı evlidir. Katılımcıların %67,2'sinin serviks kanserinin önlenebilir olduğunu

düşündüğü, %66,8'inin daha önce HPV'yi, %61,3'ünün ise HPV aşılarını duyduğu saptanmıştır. HPV aşısını duyan katılımcılar bilgiye en sık internet ve sosyal medya (%73,5) ve sağlık personelleri (%42,3) aracılığıyla ulaştığını belirtmiştir. HPV aşısını duyan katılımcıların yalnızca %5,3'ünün aşı olduğu, %84,6'sının ise HPV ve aşıları hakkında sağlık eğitimine ve daha fazla bilgiye ihtiyacının olduğunu düşündüğü saptanmıştır. En sık aşı olmama nedenlerinin ise yeterince bilgi sahibi olmama (%39,8) ve aşı fiyatının yüksek gelmesi (%39,2) olduğu bulunmuştur. Çalışmada yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, çalışma durumu, öğrenim durumu, gelir durumu, kronik hastalığa sahip olma durumu ve kendisinde, ailesinde veya yakın çevresinde serviks kanseri öyküsü olma durumu grupları arasında HPV aşılarını duyma durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Kendisine, eşine/partnerine veya çocuğuna HPV aşısı yaptırma konusunda istekli olan ve HPV aşısını çevresindekilere öneren katılımcıların sağlık inanç modeli alt boyutlarından yarar, duyarlılık ve ciddiyet algılarının diğerlerine göre daha yüksek, engel algılarının ise daha düşük olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler

Çalışmaya katılan 18- 45 yaş aralığındaki her on kadından dördü HPV aşısını duymadığını belirtmiştir. HPV aşısını daha önce duyan katılımcılar arasında ise HPV aşısı olma sıklığı oldukça düşüktür. Yeterince bilgiye sahip olmama ve HPV aşısının ücretinin yüksek olması en sık belirtilen aşı olmama sebepleri olarak ön plana çıkmıştır. Ülkemizde HPV aşılaması kapsamının genişletilebilmesi için HPV ve aşıları konusunda bireylerin bilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik eğitim programları ve faaliyetlerin planlanması, ayrıca ücretsiz aşıların sağlanması için sağlık politikalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aşı, bilgi, Human Papillomavirüsü, sağlık inanç modeli